

РОЛЬ ПРОВІДНИХ РЕЧНИКІВ У СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ПРАВОСЛАВНИХ ТА ГРЕКО-КАТОЛИКІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

© Филипчук С. В.

Національний університет «Острозька академія» (Острог, Україна)

E-mail: svitlana.fylypchuk@oa.edu.ua, ORCID0000-0001-5345-328X

Анотація. У статті проаналізований медіа-простір, в якому православні та греко-католицька конфесії представлені постатями своїх речників. Спікерство в релігійних організаціях – це специфічний вид соціальних комунікацій, адже пріоритетною в них є керигма, тобто місійна проповідь. **Головна мета** статті – через аналіз вузлових повідомлень провідних речників православних та греко-католицької конфесій окреслити роль цих постатей у соціальних комунікаціях. **Методологія.** Реалізація мети та завдань статті зумовила застосування емпіричного та теоретичного методів. Зокрема, спостереження як емпіричний метод застосовуємо, щоб виокремити постаті провідних речників, їхні вузлові медіа-повідомлення. Метод порівняння використовуємо, щоб дослідити комунікаційний дискурс кожної з церков в особі їхніх речників. Теоретичні методи дослідження (аналіз і синтез) дають змогу заглибитись у комунікаційне поле дискурсів. Розглядаючи окремі вектори комунікації між церквою та суспільством, використовуємо теорію дискурсу Е. Лакло і Ш. Муффа, де основою є боротьба дискурсів, а також теорію медій Максвела Мак-Комбса, що роль ЗМІ показує через аналіз їхньої дії та суспільних наслідків. **В основі дослідження** представлено такі завдання: проаналізувати громадську думку стосовно провідних речників конфесій; визначити, яку роль відіграють речники в генеруванні діалогу між церквою та суспільством; з'ясувати основні концептуальні повідомлення, які артикулюють речники; проаналізувати головні теми комунікаційного діалогу, а через них позиціонування цих церков у медіа-просторі. **Наукова новизна дослідження** у виявленні ролі речників православних і греко-католицької конфесій через їхні засадничі повідомлення у соціальних комунікаціях. Це дозволяє зробити висновок, що за період незалежності України з її конфесійного простору виокремилися авторитетні речники, які забезпечують для своїх церков ефективні соціальні комунікації. Православне середовище представлене низкою постатей речників, які артикулюють та уособлюють ті чи інші стратегічні вектори розвитку конфесій. Зокрема, УПЦ КП діє як національна церква, активно проголошуючи необхідність для Української держави єдиної Помісної православної церкви. Патріарх Філарет у суспільній свідомості постає в образі загальнонаціонального релігійного лідера. Прес-секретар УПЦ КП Євстратій Зоря займається активним викриттям політики «руського миру», донесенням через європейські структури до світової громадськості української позиції щодо релігійних аспектів воєнних дій. Середовище УПЦ МП сегментоване на два протилежних табори: проукраїнський та проросійський. Митрополит Володимир (Сабодан) і прот. Георгій Коваленко як провідні речники конфесії демонструють позицію до автономії від РПЦ, розвиток її як української церкви, що прагне певної модернізації. Водночас митрополит Онуфрій (Березовський) уособлює консервативний і проросійський вектор розвитку УПЦ МП у парадигмі «руського миру». Греко-католики в інформаційному просторі України представлені постатями своїх речників кардинала Любомира Гузара і верховного архієпископа Святослава (Шевчука), які завдяки своїй ґрунтовній освіті, духовному й церковному досвіду, активній громадянській позиції, відкритості є лідерами думок не тільки для греко-католицької аудиторії, але й загальноукраїнської.

Ключові слова: речник, соціальні комунікації, УПЦ МП, УПЦ КП, УГКЦ.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність теми дослідження в тому, що сучасна інформаційна епоха викликає радикальні трансформації християнства, зокрема в праксеологічній сфері. Виняткову роль у соціальних комунікаціях між суспільством та православними (УПЦ МП, УПЦ КП) і

католицькими (УГКЦ, РКЦ в Україні) конфесіями відіграють постаті провідних речників (предстоятелів і прес-секретарів), які генерують, ініціюють, артикулюють та інтерпретують суспільно-релігійну інформацію. Актуальність дослідження зумовлена також потужним розвитком релігійних, зокрема християнських медіа в Україні, що розглядаються самими

конфесіями як засіб місіонерської, просвітницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор. У сфері гуманітаристики працює чимало дослідників, які вивчають проблему взаємовідношень релігії та медіа, відображення в ЗМІ різних аспектів культової та показультової діяльності християнських конфесій. Так, А. Бойко досліджує багатовекторну сферу релігійної журналістики, М. Балаклицький вивчає медіатизацію протестантизму, Ю. Гавриш студіює релігійний діалогізм у нових медіа України як засіб соціальних комунікацій, О. Задоянчук відстежує особливості сприйняття УПЦ МП у ЗМІ України, Г. Гадьо досліджує медіа-стратегії католицької церкви в інтернеті, І. Скленар вивчає сучасну церковну пресу України та ін. Утім ці дослідження здебільшого журналістичнознавчого характеру, відтак комплексне релігієзнавче вивчення проблеми на часі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація.

Християнські церкви в українському інформаційному середовищі перед зовнішніми та внутрішніми аудиторіями представлені перш за все постатями своїх речників: церковних очільників та прес-секретарів. Спікерство в релігійних організаціях – це специфічний вид соціальних комунікацій, адже пріоритетною в них є керигма, тобто місійна проповідь, звернена як до вірян, так і до невоцерковлених. Відтак особа, яка говорить від імені конфесії і транслює її позицію щодо суспільно-політичної чи духовно-моральної проблематики сьогодення, відповідальна як за якість, так і зміст повідомлення, котре отримує цільова аудиторія. Вітчизняні дослідники, які працюють у сфері медіатизації релігії, головним чином зосереджуються на вивченні комунікації певної конфесії. Здійснення порівняльного аналізу православних та греко-католицької конфесій в аспекті ведення суспільно-релігійного дискурсу в українському медіа-просторі очільниками церков та прес-секретарями як провідними речниками церков досі не було зреалізоване.

Мета наукового дослідження – через аналіз вузлових повідомлень провідних речників православних та католицьких конфесій окреслити роль цих постатей у комунікації між церквами та суспільством.

Ця мета реалізується в наступних завданнях:

- проаналізувати ставлення українського суспільства до провідних речників конфесій;
- визначити, яку роль відіграють очільники та прес-секретарі в генеруванні діалогу між цервою та суспільством;
- з'ясувати основні концептуальні повідомлення, які артикують речники конфесій;
- проаналізувати головні теми комунікаційного діалогу, а через них позиціювання православних та католицьких конфесій у медіа-просторі.

Обговорення проблеми.

Відповідно до результатів дослідження «Релігія і Церква в українському суспільстві», здійсненого соціологічною службою Центру Разумкова в 2017 р. (аналогічні дослідження були проведені 2010, 2013, 2016 рр.), на питання про довіру ієрархам церков українські громадяни визначили свої пріоритети наступним чином: Папі Римському Франциску довіряють 37,7 %, не довіряють 12,7 %, не знають такого 19,3 % (із усіх опитаних римо-католиками себе вважають 0,8 % громадян України); Патріархові Київському і всієї Руси-України Філарету довіряють 35,9 %, не довіряють 15,9 %, не знають такого 24,2 % (із усіх опитаних із УПЦ КП ідентифікують себе 39,5 %); Митрополиту Київському і всієї України Онуфрію довіряють 30,9 %, не довіряють 17,9 %, не знають такого 28 % (із усіх опитаних православними УПЦ МП вважають 23,3 %); Верховному Архієпископу Києво-Галицькому Святославу (Шевчуку) довіряють 23,8 %, не довіряють 12,2 %, не знають такого 40,3 % (із усіх опитаних ідентифікують себе греко-католиками 8,2 % громадян України); Патріарху Московському Кирилу довіряють 14,8 %, не довіряють 42 %, не знають такого 20,4 % [18, с. 34]. Дослідження 2016 р. засвідчує такий баланс довіри українських громадян до Патріарха Філарета і Митрополита Онуфрія: 26,2 % проти -5,3 % (негативний результат) [24, с. 3]. Очевидно, що такі цифри можна пояснити саме суспільно-політичним вектором діяльності цих церковних лідерів.

Зауважмо, що найбільше українські громадяни довіряють папі Франциску (до 2017 р. в соціопитуваннях особи очільника РКЦ не було), що можна інтерпретувати його позитивним медійним образом в українському інформаційному просторі, активною гуманітарною допомогою через акцію «Папа для України», яка покликана допомагати

Роль провідних речників у соціальних комунікаціях православних та греко-католиків сучасної України

переселенцям із зони АТО, вдовам та дітям українських воїнів, а також віддаленістю папи від конфесійних, зокрема православних, колізій українського релігійного життя. І таку високу довіру українських громадян до папи Франциска не підточила його промосковська позиція щодо України, висловлена ним спільно з патріархом Кирилом у підписаній 12 лютого 2016 р. декларації. Зокрема, у п. 26 воєнній дії на Сході України названі «протистоянням» між «сторонами конфлікту», втім жодного слова не сказано про підтримку сепаратистів військовими потугами Російської Федерації [23].

Очільнику РПЦ Патріархові Кирилу довіряють найменше, що пояснюється підтримкою Російською Федерацією воєнних дій на Сході України, а також пропагандою і реалізацією ідей «русского мира» на території Української держави, втручанням в життя українських православних церков. Цікаво, що кореляція між довірою Папі Римському і недовірою до Патріарха Кирила практично збігається, що засвідчує тектонічні зміни в геополітичній свідомості українських громадян у контексті суспільно-політичних реалій після Революції Гідності. З-поміж очільників церков найбільшу довіру українські громадяни виявили Патріархові Філарету, таким чином виявляючи схвалення його активної проукраїнської позиції та значній гуманітарній роботі очолюваної ним УПЦ КП.

Щороку українське видання «Фокус» оприлюднює рейтинг ста найвпливовіших людей України, в який завжди потрапляють і релігійні лідери. Так, 2017 року 56-те місце посів Предстоятель УПЦ КП Патріарх Філарет, на 57 сходинці опинився Митрополит Онуфрій (УПЦ МП), далі позиції тримають греко-католики: Патріарх Святослав (Шевчук) та кардинал Любомир (Гузар) посідають 58 та 59 місця відповідно. Усі ці ієрархи представляють найбільші християнські спільноти України, чим пояснюється їхня присутність у подібному рейтингу. Водночас ступінь впливовості очільників християнських конфесій у суспільстві, який визначає експертне середовище, не завжди корелює з довірою українських громадян до цих релігійних постатей.

Журнал «Новое время» до Дня Незалежності України 2015 р. оприлюднив рейтинг моральних авторитетів нації, серед якого: 1 місце посів кардинал Любомир (Гузар), 3-тє – віце-ректор УКУ Мирослав Маринович, 4-те – президент УКУ, єпископ єпархії УГКЦ св. Володимира Великого у Парижі Борис Гудзяк [21]. Професор Людмила Филипович наступним

чином пояснює причину довіри українських громадян до лідерів УГКЦ: «Секрет їхнього успіху криється в новітній історії. УГКЦ не зазнала на собі радянського впливу та, так би мовити, «советського менеджменту». Керівники цієї Церкви майже всі із західною освітою. Вони спілкуються 2-3 мовами. У них навіть підхід до церковного служіння та управління інший, оскільки поняття «авторитету» в греко-католиків має реальне значення. Авторитет здобувають, а не отримують з високим саном. Вони не бояться відповідати на сучасні виклики та чути критику на власну адресу» [5].

Автори посібника «Церква і медіа: 7 кроків до порозуміння» наголошують, що речник релігійної організації для ефективного комунікування повинен усвідомлювати, що «комунікація має бути: горизонтальна, а не вертикальна; двостороння; зрозуміла; близька до аудиторії; сучасна» [25, с.121]. В українському суспільстві давно назріла гостра потреба в лідерстві, зокрема й у церковному, яке характеризувалося б відповідальністю, ефективним діалоговим спілкуванням, динамізмом та інноваційністю, позитивними особистими якостями (як то: досвід, рішучість, відповідальність, чесність тощо). Саме ці маркери будуть визначальними в характеристиці провідних постатей речників християнських конфесій України.

Митрополит Київський і всієї України Володимир (Сабодан) – у період 1992 – 2014 рр. був предстоятелем УПЦ МП, митрополитом Київським і всієї України. Його позиція щодо місця і ролі церкви в суспільстві, а також інтерпретація колізій у православному середовищі найкраще висловлена в «Доповіді Предстоятеля УПЦ на Ювілейному Соборі УПЦ» (2011 р.). Так, митрополит Володимир, цитуючи Статут РПЦ, пункт 18, наголошує, що «УПЦ є самокерованою з правами широкої автономії». Головною проблемою буття православної церкви митрополит називає «церковний розкол, причиною якого став колишній митрополит Київський і всієї України Філарет». Очільник УПЦ МП наголошує, що церква нині освоює «принципово нові... сфери діяльності: працюють синодальні установи, які займаються місіонерством, соціальним служінням, зовнішніми церковними зв'язками, релігійним просвітництвом і катехізацією, опікуванням військовослужбовцями і т. ін.» [3]. На елекційному Соборі РПЦ у січні 2009 р. предстоятель УПЦ МП заявив, що бажає «з'явитися перед Богом 121-м митрополитом Київським, а не 16-м патріархом Московським, а

тому відмовляється від участі у виборах патріарха» [20].

Дослідник українського православ'я, доктор філософських наук О. Н. Саган, наголошує, що «самостійний статус УПЦ (МП) тримається лише на авторитеті Митрополита Володимира» [3], який, «упереджуючи можливість швидкого проникнення ідеї «руського мира» в церкву, ... у своєму виступі на Архієрейському Соборі РПЦ (2008 р.) зазначив, що «УПЦ зобов'язана враховувати соціокультурні особливості нашої країни», а також, що «сьогодні ми змушені говорити про два полюси української культури, дві різні цивілізаційні орбіти – «східну» і «західну». ... Відтак місія України аж ніяк не вичерпується функцією буферної зони між Сходом і Заходом. Україна – це самодостатній соціокультурний простір, перед яким стоїть завдання віднайдення власної внутрішньої цілісності через синтез спадщини Сходу та Заходу» [19, с. 95].

У середовищі УМЦ МП серед кліриків і мирян помітним є поділ на групи, одна з яких ретранслює проросійське «політичне православ'я», інша – прагне отримати автокефалію і стати церквою українського народу. Митрополит Володимир залишив свій духовний заповіт (остаточна редакція документа була підписана ним у жовтні 2013 р.), який митрополит Олександр (Драбинко) виголосив після смерті Предстоятелем напередодні обрання нового очільника УПЦ МП. Так, у тексті з назвою «Думки про майбутнє Української Православної Церкви» митрополит Володимир пояснює, чому саме так, а не інакше він позиціонував себе в церковному та світському середовищі, де активно ретранслювали своє бачення два опозиційних табори. «З політичної точки зору, Предстоятель Церкви мав би здійснювати своє управління таким чином, щоб підсилювати партію односторонців і знесилювати опонентів. Але якщо Предстоятель стане на чолі тієї або іншої «сторони» (або ідеологічної партії) всередині Церкви, то він перестане бути центром єднання і втратить моральне право на умиротворення внутрішнього церковного життя. Саме тому, маючи власні погляди на майбуття Церкви, ми свідомо намагалися стояти осторонь дискусійних пристрастей і, шануючи свободу й позиції кожного, залишатися отцем для всіх» [4].

Як бачимо, ці та інші висловлювання митрополита Володимира в церковному та світському сегменті медіа-простору, які синхронізуються із його принциповою

позицією, засвідчують високий рівень довіри як у середовищі вірян своєї церкви, так і в українському соціумі. Так, президент України Петро Порошенко біля домовини спочилого Предстоятеля УПЦ МП висловив думку більшості українців стосовно цього православного лідера: «...Видатний духовний лідер, який очолював Церкву в часи її відродження після десятиліть жорстокого гоніння. ... Все його архіпастирське служіння було сповнене любові до рідної України» [17, с. 60].

Митрополит Київський і всієї України Онуфрій (Березовський) із часу обрання Предстоятелем (13 серпня 2014 р.) в церковному та світському медіа-просторі уособлює собою консервативне угруповання в середовищі УПЦ МП, т.зв. «партію монахів». Свою діяльність він розпочав із того, що усунув із церковних посад, які відповідали за координацію та реалізацію соціальних комунікацій церкви, її багаторічного речника о. Георгія Коваленка, котрий, як і митрополит Володимир, артикулював «незалежницьку риторику» стосовно діяльності УПЦ МП.

Зокрема, висловлювання митрополита Онуфрія засвідчують, що його еклезіологічний світогляд базується на парадигмі «руського мира»: «Ми діти одного князя Володимира. ... А де ці діти живуть – на Україні, чи в Росії, чи в Білорусі – неважливо»; Україну ж церковник розглядає як буферну зону між Сходом і Заходом [12]. Характеризуючи суспільно-політичний спектр життя нинішньої України, митрополит Онуфрій називає війну на Сході України «братовбивчою», сепаратистів – «ополченцями», відкидає участь у воєнних діях сил Російської Федерації, не засуджує анексії Криму та російської агресії. Так, 8 травня 2015 р. під час урочистого засідання Верховної Ради України, присвяченому 70-річчю перемоги над нацизмом в Європі, представники УПЦ МП, зокрема й митрополит Онуфрій, не встали, коли президент Петро Порошенко зачитував прізвища бійців АТО, які отримали звання Героя України (зокрема і посмертно), згодом пояснивши тим, що, мовляв, таким чином вони висловили протест проти самого факту війни на Сході України [11].

При митрополиті Онуфрії УПЦ МП почала процес відсторонення від суспільства. Так, експерти-релігієзнавці, аналізуючи інтерв'ю та публічні виступи предстоятеля, зазначають, що «священники мають проповідувати лише тим, хто прийшов до храму. ... Всі віруючі мають уподібнитися ченцям, а сама УПЦ стати

Роль провідних речників у соціальних комунікаціях православних та греко-католиків сучасної України

великим монастирем, що відгороджується від суспільства, держави, вірних інших церков великим муром» [28]. Такі процеси безпосередньо пов'язані з тим, що УПЦ МП зайняла т.зв. «пацифістську» позицію щодо ситуації на Сході України.

Протоіерей Георгій Коваленко – багаторічний речник і очільник синодального інформаційно-просвітницького відділу УПЦ МП (2008 – 2016 рр.). У період діяльності на посту прес-секретаря та куратора медійного напрямку життя УПЦ МП Г. Коваленко значно розбудував, сегментував та структурував форми соціальних комунікацій цієї православної конфесії. Чи не найупізнаванішого медійного речника УПЦ МП Георгія Коваленка 2016 р. позбавили офіційних посад у церкві, відтак він розпочав власні проекти. Одним із таких реалізованих задумів священника, блогера, громадського діяча став Відкритий Православний Університет, який спільно з заповідником «Софія Київська» та учасниками Ініціативи «21 листопада» було започатковано 4 березня 2016 р. Метою такого недержавного освітнього проекту є створення відкритого майданчика для діалогу представників суспільства, різних конфесій, науковців та міжнародних експертів. Аудиторією цього просвітницького проекту є слухачі лекцій та їхні глядачі на каналі YouTube, активні учасники соціальних мереж, котрих цікавить тематика православ'я в сучасному світі, релігійної філософії, міжконфесійного діалогу тощо [16].

Як представник проукраїнського табору в середовищі УМП МП, Георгій Коваленко дотримується такої позиції щодо ідеологічного вектору розвитку церкви: «В мене є власна, наша київська концепція «руського світу». Я пам'ятаю, що Русь була Київською, що ми живемо у місті, що називається «матір'ю міст руських». Я пишаюся, що Русь приймала хрещення в нашому «руському Йордані», а Києво-Печерська Лавра є колискою руського чернецтва» [9]. Окреслюючи релігійний чинник під час Революції Гідності, протоіерей наголошує на світоглядних відмінностях у середовищі кліриків та мирян УПЦ МП: «Московського патріархату на Майдані не було. На Майдані була Українська Православна Церква. Тому що саме УПЦ є церквою народу України, а Московський Патріархат, на жаль, залишається церквою Радянського Союзу» [30].

У жовтні 1990 р. патріарх Московських Олексій II та Архієрейський собор РПЦ дарували Київській митрополії «широку автономію», а митрополит Філарет стає Предстоятелем Української православної

церкви. 1-3 листопада 1991 р. в Києві відбувся Помісний собор УПЦ, який одностайно ухвалив рішення про необхідність відділення від Москви та повну канонічну незалежність (автокефалію). Утім звернення священників і віруючих до патріарха Олексія II залишилося без відповіді. Своєю чергою, 25 червня 1992 р. в Києві за ініціативи УАПЦ і проукраїнської частини УПЦ МП відбувся Всеукраїнський Православний Собор, на якому була утворена УПЦ КП. Предстоятелем цієї православної церкви обрали патріарха Київського і всієї України Мстислава, а його заступником – митрополита Філарета. 22 жовтня 1995 р. Філарет став Патріархом Київським [14, с.6-7].

Патріарх Філарет очолює УПЦ КП, до котрої «належать переконані українські патріоти, які хочуть мати свою церкву, які люблять свою Батьківщину, свою землю і бажають мати свою незалежну церкву» [27]. Філарет – багаторічний ретранслятор ідеї необхідності для Української держави самостійної єдиної Української помісної церкви, моделлю утворення якої є об'єднання УПЦ КП, УПЦ МП та УАПЦ. Відповідно до соціологічного дослідження, здійсненого Центром Разумкова в 2016 р., 37,7 % усіх опитаних та 44,3 % православних вважають необхідним створення Єдиної Помісної Православної Церкви, незалежної від інших церковних центрів за межами України. Якщо ж така церква буде утворена, то її повинен очолити, на думку українських громадян, митрополит Онуфрій – так вважає 6,6 % православних і 5% усіх опитаних, Філарет – 21,6 % православних і 18,1% усіх опитаних [24, с. 4]. Українські релігієзнавці переконані, що активна суспільно-релігійна, продержавницька, гуманітарна позиція очолюваної ним церкви, особливо в період Революції Гідності та бойових дій на Сході України, а також його особистий авторитет морального й духовного керівника української нації, а не лише православних вірян, спричинили те, що патріарх Філарет цілком і повністю утвердився в ролі загальнонаціонального релігійного лідера» [28]. Варто наголосити, що патріарх Філарет є частим гостем на загальноукраїнських каналах телебачення і радіо, у нього беруть коментарі, інтерв'ю провідні друковані видання щодо важливих питань розвитку держави. Така відкритість і доступність лідера УПЦ КП забезпечує ефективні соціальні комунікації між суспільством і цією православною церквою. Водночас, проукраїнська позиція предстоятеля і самої УПЦ КП міцно спирається і на очікування українців, 35 % із яких переконані в тому,

щощерквa має бути національно орієнтованою [26, с. 25].

Також в українському суспільстві дедалі чіткіше проявляється запит на активнішу (більш критичну) позицію церкви в її відносинах із владою, адже збільшилося число тих (із 18 % у 2010 р. до 28 % у 2017 р.), хто вважає, що церква зобов'язана критикувати владу, оскільки її місія – викривати владу і зловживання [26, с. 29]. Так, патріарх Філарет висловлює викривальну позицію не тільки щодо зовнішніх загроз для України, але й внутрішніх викликів. Зокрема, у листопаді 2014 р. синод УПЦ КП прийняв унікальне в історії православної церкви рішення про засудження корупції як суспільного зла та недопущення корупціонерів до причастя.

Молоду генерацію єпископів, які розбудовують УПЦ КП, за впливовістю в українському медіа-просторі очолює архієпископ Євстратій (Зоря), який із листопада 2002 р. обіймає посаду прес-секретаря Київської Патріархії, а з травня 2008 р. – голови інформаційно-видавничого управління. Багаторічний речник УПЦ КП також є редактором офіційного друкованого органу УПЦ КП «Православний вісник». Єпископ Євстратій надзвичайно активний у світському та церковному медіа-середовищі, беручи участь, зокрема, у програмі «Світло» на Першому Національному телеканалі, даючи інтерв'ю та коментарі щодо важливих суспільно-релігійних проблем у різних типах ЗМІ, практично щодня висловлюючись із тих чи інших церковних, релігійних чи суспільно-політичних подій на власній сторінці у Facebook. Речник УПЦ КП активно розвінчує «руський мир» патріарха Кирила, постійно наголошуючи, що «під вивіскою «Святої Русі» в Москві бажають утвердити не духовну єдність братніх слов'янських народів, а владу на пострадянському просторі нової кремлівської імперії» [7, 24].

Архієпископ Євстратій (Зоря) є також активним ретранслятором та реалізатором ідеї «Україні – Єдину Помісну Православну Церкву», а методом її втілення вбачає лише об'єднання всіх українських православних церков: «Тільки Помісна Православна Церква, ніякого приєднання до Московського Патріархату, і особливо в нинішніх умовах російської агресії, бути не може» [6].

Греко-католиками визнають себе тільки 7-8 % від усього населення держави, але Верховному архієпископу УГКЦ (2001-2011 рр.), кардиналу Любомирові Гузару довіряють близько 30 % українців [31, с. 10]. Такий вплив

кардинала Любомира Гузара на загальноукраїнський, позаконфесійний контекст пояснюється розважливістю й мудрістю оцінок цим релігійним керманічем сучасного суспільно-політичного та духовного життя України. Його лідерство в УГКЦ характеризується формуванням модерної ідентичності власної церкви, яка в своєму середовищі має потужні прозахідний та східний табори. У 2005 р. патріарх Любомир Гузар повернув осідок митрополита Києво-Галицької митрополії УГКЦ до Києва та зініціював будівництво патріаршого собору в Києві, проголошуючи, що «УГКЦ приносить зі собою унікальний досвід сопричастя з християнським Заходом і відкритості на християнську Європу». Архієпископом відстоює ідею єдності українського християнства, «Київської церкви», адже «Українські Православні Церкви є носіями спільної з УГКЦ київської традиції»; «Мислити про єдність Київської Церкви означає не відмовлятися від скарбу сопричастя з різними християнськими центрами, а навпаки – збагатити здобутками цього сопричастя сукупні духовні надбання Київської Церкви» [22].

Кардинал Любомир Гузар, прагнучи визнання патріаршого статусу УГКЦ від Ватикану, розуміючи всі політичні та міжконфесійні перипетії навколо цього питання, наполягає: «Патріарший статус Церкви – це не тільки декрет Синоду Єпископів, підтверджений визнанням Святішого Отця. Це передусім переображене життя Божого Народу, який усвідомлює свої нові обов'язки та відповідальності» [10, с. 13]. Український релігієзнавець П. Павленко пов'язує небажання Ватикану визнати патріарший статус УГКЦ політичною доцільністю (йдеться про умови, в яких ведеться католицько-православний діалог), яка детермінована позицією Московської Патріархії, що «постійно мусує тему про «націоналістичну» суть УГКЦ, прагне її витіснення зі своєї «канонічної території»» [13].

Блаженніший Любомир Гузар є лідером думок і моральним авторитетом в українському інформаційному середовищі завдяки численним інтерв'ю в різних типах ЗМІ, чіткій і безкомпромісній суспільно-політичній позиції в часи Помаранчевого Майдану та Революції Гідності. Так, він неформальний очільник ініціативи «Першого грудня», яка 1 січня 2011 р. об'єднала відомих інтелектуалів та моральних авторитетів нації (серед них, зокрема: Богдан Гаврилишин, В'ячеслав Брюховецький, Мирослав Маринович, Мирослав Попович,

Роль провідних речників у соціальних комунікаціях православних та греко-католиків сучасної України

Євген Сверстюк, Ігор Юхновський, Іван Дзюба, Володимир Горбулін, Семен Глузман).

Після зречення з уряду глави УГКЦ Любомира Гузара 10 лютого 2011 р. з причини поважного віку та стану здоров'я, предстоятелем церкви, верховним архієпископом УГКЦ синод обрав Святослава Шевчука. Такий вибір єпископів аналітики пов'язують із тим, що УГКЦ «справді потребує серйозного оновлення, а вірогідні кандидати зі старших єпископів могли лишень законсервувати ситуацію» [2, с. 8]. Уперше церемонія інтронізації патріарха Святослава пройшла на Лівобережжі України в патріаршому храмі Воскресіння Христового. УГКЦ таким чином продемонструвала, що вона долає свій західний регіональний характер і є церквою всієї країни.

Заява глави УГКЦ Святослава Шевчука з приводу листа Міністерства культури України (від 3.01.2014 р.) щодо підстав для припинення діяльності релігійних організацій УГКЦ продемонструвала країні та вірним цієї церкви прогнозовану принциповість: «Церква й надалі зберігає за собою право давати оцінку ситуації в країні, якщо порушуються права людини та принципи суспільної моралі, що випливають з Божого закону та відображені в соціальному вченні Церкви» [8].

З молодим віком патріарха Святослава пов'язують його бачення буття УГКЦ: «Модерна Церква – це Церква, яка вмє говорити сучасною мовою з сучасною людиною. Гадаю, назагал наша Церква на сьогодні ефективно використовує сучасні засоби душпастикування» [29]. Щорічні послання глави церкви Святослава Шевчука до молоді продовжують католицький вектор у ставленні до молодих вірян після II Ватиканського собору, зосібна папи Івана Павла II, кардинала Любомира Гузара. Зокрема верховний архієпископ наголошує на особливій ролі молоді у застосуванні нею сучасних медійних каналів для євангелізації: «Користайтеся зі своїх творчих дарів, поширюйте християнську мудрість там, де ви є: у соціальних мережах та на веб-сайтах, на радіо та телебаченні, під час особистого спілкування та за інших нагод» [15].

Висновки. Отже, за період незалежності України з її конфесійного середовища виокремилися авторитетні речники, які забезпечують для своїх церков ефективні соціальні комунікації із зовнішніми і внутрішніми аудиторіями. Авторитетність провідних комунікаторів підкріплена такими характеристиками їхнього медійного та особистого образу: досвідченість, рішучість,

відповідальність, принциповість, правдомовність, доступність та ін.

Православне середовище представлене низкою постатей речників, які артикулюють та уособлюють ті чи інші стратегічні вектори розвитку конфесій в сучасних суспільно-політичних умовах. Зокрема, УПЦ КП діє як національна церква, активно проголошуючи необхідність для Української держави єдиної Помісної православної церкви. Патріарх Філарет у суспільній свідомості постає в образі загальнонаціонального релігійного лідера, що зумовлено його активною суспільною й моральною позицією під час Помаранчевого майдану й Революції Гідності, а також волонтерською та капеланською допомогою очолюваної ним церкви для українських військових і переселенців із зони АТО. Євстратій Зоря, прес-секретар УПЦ КП займається активним викриттям політики «русского мира» РПЦ через підконтрольну їй УПЦ МП, донесенням до світової громадськості через європейські структури української позиції щодо релігійних аспектів воєнних дій, ситуації із дотриманням права на свободу совісті на Донеччині та й загалом в Україні, від імені УПЦ КП представляючи церковну позицію в міжконфесійному та міжрелігійному діалозі, а також у владних українських структурах.

Середовище УПЦ МП сегментоване на два протилежних табори: проукраїнський та проросійський. Митрополит Володимир (Сабодан) і прот. Георгій Коваленко як провідні речники конфесії демонструють позицію до автономії від РПЦ, розвиток її як української церкви, що прагне певної модернізації, аби розмовляти однією мовою зі своїми аудиторіями. Водночас митрополит Онуфрій (Березовський) уособлює консервативний і проросійський вектор розвитку УПЦ МП у парадигмі «русского мира».

Греко-католики в інформаційному просторі України представлені постатями своїх речників, які успішно подолали вузькоконфесійні рамки, відтак стали моральними й духовними авторитетами для широкого українського загалу. Кардинал Любомир Гузар і верховний архієпископ Святослав (Шевчук) завдяки своїй ґрунтовній освіті, духовному й церковному досвіду, активній громадянській позиції, відкритості є лідерами думок не тільки для греко-католицької аудиторії, але й загальноукраїнської. За їхніми спинами сучасна, принципова, освічена, духовна церква, яку її очільники вважають спадкоємицею Володимирівого хрещення.

Список використаних джерел

1. Ставлення громадян України до деяких релігійних лідерів та до створення Єдиної Помісної Православної Церкви: Результати соціологічного дослідження. К.: Центр Разумкова, 2016. 4 с.
2. Борковський А. УГКЦ: Камо грядеш. *Україна молода*. 2011. № 50. С. 8.
3. Володимир, митрополит. Доповідь Предстоятеля УПЦ на Ювілейному Соборі УПЦ. URL: https://risu.org.ua/ua/index/resourses/church_doc/uocmp_doc/43254/
4. Володимир, митрополит. Думки про майбутнє Української Православної Церкви. URL: <http://mvfund.org/vidannya/9-dukhovnij-zapovit>
5. Горевой Д. Релігійні лідери попали в топ-100 найвпливовіших людей України. URL: <https://risu.org.ua/ua/index/exclusive/review/65633/>.
6. Деркач Т., Горевой Д. Архиепископ Євстратій (Зоря): «Ми лишаємося відкриті до діалогу, предмет якого – Єдина Помісна Церква». URL: https://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/interview/69301/
7. Євстратій, єпископ. Україна – не Росія. *Православний вісник*. 2009. № 5-6. С. 24.
8. Заява Глави УГКЦ з приводу листа Міністерства культури України щодо підстав для припинення діяльності релігійних організацій УГКЦ. URL: http://www.ugcc.org.ua/official/official-documents/zvernennya/2014/zayava_glavi_ukrainskoi_grekokatolitskoi_tserkvi_z_privodu_lista_ugkts_68842.html.
9. Майная Н. Протоіерей Георгій Коваленко: говорить о преемнике митрополита Владимира неэтично. URL: <http://glavred.info/politika/protoierey-georgiy-kovalenko-menya-vpolne-ustraiyaet-nyneshniy-status-upc-255501.html>
10. Маринович М. Слово з нагоди десятиліття патріаршого служіння Блаженнішого Любомира. *Наши собор*. 2011. № 2 (11). С. 13.
11. Митрополит Онуфрій відмовився вставати на шану Героїв. УПЦ МП пояснила чому. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2015/05/9/7067252/>.
12. Митрополит Черновицький и Буковинський Онуфрій: Церковь должна идти за Христом, а не за политиками. URL: <http://arhiv.orthodoxy.org.ua/ru/intervyu/2008/07/24/17640.html>
13. Павленко П. А віз і нині там, або Ще раз про патріарший статус УГКЦ?. URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/35526-a-viz-i-nini-tam-abo-shhe-raz-pro-patriarshij-status-ugkc.html
14. *Патріарх Філарет: духовний настрій нації*. Патріарх. К.: Юніор-Прес, 2005. 68 с.
15. Послання Блаженнішого Святослава до молоді. URL: http://news.ugcc.ua/documents/poslannya_blazhenn%D1%96shogo_svyatoslava_do_molod%D1%96_73381.html
16. Прокопенко М. Як за часів Ярослава Мудрого/ Марія Прокопенко / День. – №35. – 28 лютого 2017. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/yak-za-chasiv-yaroslava-mudrogo>.
17. Прощання з Предстоятелем. *Православний вісник*: Спецвипуск. К., 2015. 96 с.
18. *Релігія і Церква в українському суспільстві: соціологічне дослідження-2017. Церква, суспільство, держава у протистоянні викликам і загрозам сьогодення (інформаційні матеріали)*. К.: Центр Разумкова, 2017. 48 с.
19. Саган О. Н. Московська Патріархія як офіційний провідник ідеології «русского мира» *«Русский мир» Кирила не для України: Збірка наукових статей* за редакцією проф. А. Колодного. К.: УАР, 2014. 340 с.
20. Саган О. Н. Нові виклики у православ'ї в Україні – чи будуть нові відповіді. URL: https://risu.org.ua/article_print.php?id=52824&name=analytic&_lang=ua&
21. Сич В., Фещенко Р. Рейтинг моральних авторитетів, на яких рівняються українці: спецпроект НВ. URL: <http://nv.ua/ukr/publications/rejting-moralnih-avtoritetiv-na-jakih-rivnjajutsja-ukrajintsi-spetsproekt-nv-65187.html>
22. Слово Блаженнішого Любомира з нагоди започаткування повернення осідку митрополита до Києва «Один Божий народ на Київських горах». URL: https://risu.org.ua/ua/index/resourses/church_doc/ugcc_doc/34078/.
23. Спільна декларація Папи Франциска і Кирила, Патріарха Московського і всієї Русі URL: https://risu.org.ua/ua/index/resourses/church_doc/ecumen_doc/62494/
24. Ставлення громадян України до деяких релігійних лідерів та до створення Єдиної Помісної Православної Церкви. К.: Центр Разумкова, 2016. 4 с.
25. Церква і медіа: 7 кроків до порозуміння. Черкаси: Ездра, 2012. 240 с.
26. *Церква, суспільство, держава в протистоянні викликам і загрозам сьогодення: інформаційні матеріали*. К.: Центр Разумкова, 2017. 48 с.
27. Чекан О. Коли зло повертається на добро. *Тижень*. 2011. № 6 (171). URL: <https://www.religion.in.ua/8317-koli-zlo-povertayetsya-na-dobro-intervyu-z-patriarhom-upc-kp-filaretom.html>
28. Чорноморець Ю. Українські церкви 2014-го. Про два типи православ'я: християнський і язичницько-геополітичний. *День*. №244. 26 грудня 2014. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/ukrayinski-cerkvy-2014-go>
29. Чорноморець Ю. Церква, яка не мовчить. *День*. 2014. № 56. URL: <http://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/cerkva-yaka-ne-movchit>
30. Екс-спікер УПЦ о. Георгій Коваленко: «Московский Патриархат, к сожалению, остаётся церковью Советского Союза». URL: <https://www.religion.in.ua/news/vazhlivo/27269-yeks-spiker-upc-o-georgij-kovalenko-moskovskij-patriarhat-k-sozhaleniyu-ostaetsya-cerkovu-sovetskogo-soyuza.html>

Роль провідних речників у соціальних комунікаціях православних та греко-католиків сучасної України

31. Юраш А. Блаженніший Любомир зробив дуже багато. *Нау собор*. 2011. № 2 (11). С. 10.

REFERENCES

1. Stavlenyya hromadyan Ukrayiny do deyakykh relihiynykh lideriv ta do stvorennya Yedynoyi Pomisnoyi Pravoslavnoyi Tserkvy: Rezul'taty sotsiolohichnoho doslidzhennya. (2016). K.: Tsentrazumkova. 4 s [in Ukrainian].
2. Borkovs'kyi, A. (2011). UHKTs: Kamo hryadesh. *Ukrayina moloda*. # 50. S. 8 [in Ukrainian].
3. Volodymyr, mytropolyt. Dopovid' Predstoyatelya UPTs na Yuvileynomu Sobori UPTs. URL: https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/uocmp_doc/43254/ [in Ukrainian].
4. Volodymyr, mytropolyt. Dumky pro maybutnye Ukrayins'koyi Pravoslavnoyi Tserkvy. URL: <http://mvfund.org/vidannya/9-dukhovnij-zapovit> [in Ukrainian].
5. Horyevoy D. Relihiyni lidery popaly v top-100 nayvplyvovishykh lyudey Ukrayiny. URL: <https://risu.org.ua/ua/index/exclusive/review/65633/> [in Ukrainian].
6. Derkach, T., Horyevoy, D. Arkhyepyskop Yevstraty (Zorya): «My lyshayemosya vidkryti do dialohu, predmet yakoho – Yedyna Pomisna Tserkva». URL: https://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/interview/69301/ [in Ukrainian].
7. Evstraty, epyskop. (2009). Ukrayna – ne Rossyya. *Pravoslavnyy visnyk*. #5-6. S. 24. [in Ukrainian].
8. Zayava Hlavy UHKTs z pryvodu lysta Ministerstva kul'tury Ukrayiny shchodo pidstav dlya prypynennya diyal'nosti relihiynykh orhanizatsiy UHKTs. URL: http://www.ugcc.org.ua/official/official-documents/zvernennya/2014/zayava_glavi_ukrainskoi_grekokatolitskoi_tserkvi_z_privodu_lista_ugkts_68842.html [in Ukrainian].
9. Maynaya, N. Protoyerey Heorhyy Kovalenko: hovoryt' o preemnyke mytropolyta Vladymyra neэtychno. URL: <http://glavred.info/politika/protoierye-georgiy-kovalenko-menya-vpolne-ustraivaet-nyeshniy-status-upc-255501.html> [in Ukrainian].
10. Marynovych, M. (2011). Slovo z nahody desyatylittya patriarshoho sluzhinnya Blazhennyshoho Lyubomyra. *Nash sobor*. # 2 (11). S. 13. [in Ukrainian].
11. Mytropolyt Onufriy vidmovyvsya vstavaty na shanu Heroyiv. UPTs MP po yasnyla chomu. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2015/05/9/7067252/>. [in Ukrainian].
12. Mytropolyt Chernovytsky y Bukovynsky Onufriy: Tserkov' dolzhna ydy za Khrystom, a ne za polytykamy. URL: <http://arhiv.orthodoxy.org.ua/ru/intervyu/2008/07/24/17640.html> [in Ukrainian].
13. Pavlenko, P. A viz i nini tam, abo Shche raz pro patriarshyy status UHKTs?. URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/35526-a-viz-i-nini-tam-abo-shche-raz-pro-patriarshij-status-ugkc.html [in Ukrainian].
14. Patriarkh Filaret: dukhovnyy pastyr natsiyi. *Patriarkh*. (2005). K.: Yuniior-Pres. 68 s. [in Ukrainian].
15. Poslannya Blazhennishoho Svyatoslava do molodi. URL: http://news.ugcc.ua/documents/poslannya_blazhenn%D1%96shoho_svyatoslava_do_molod%D1%96_73381.html [in Ukrainian].
16. Prokopenko, M. (2017). Yak za chasiv Yaroslava Mudroho. *Den'*. #35. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/yak-za-chasiv-yaroslava-mudrogo> [in Ukrainian].
17. Proshchannya z Predstoyatelem. *Pravoslavnyy visnyk*: Spetsvypusk. K., 2015. 96 s. [in Ukrainian].
18. Relihiya i Tserkva v ukrajins'komu suspil'stvi: sotsiolohichne doslidzhennya-2017. (2017). *Tserkva, suspil'stvo, derzhava u protystoyanni vyklykam i zahrozam s'ohodennya (informatsiyi materialy)*. K.: Tsentrazumkova. 48 s. [in Ukrainian].
19. Sahan, O. N. (2014). Moskovs'ka Patriarkhiya yak ofitsiynyy providnyk ideolohiyi «ruskoho myra» «Russky myr» Kyryla ne dlya Ukrayiny: *Zbirka naukovykh statey za redaktsiyeyu prof. A.Kolodnoho*. K.: UAR. 340 s. [in Ukrainian].
20. Sahan, O. N. Novi vyklyky u pravoslav'yi v Ukrayini – chy budut' novi vidpovidi. URL: https://risu.org.ua/article_print.php?id=52824&name=analytic&_lang=ua [in Ukrainian].
21. Sych, V., Feshchenko, R. Reytynh moral'nykh avtorytetiv, na yakykh rivnyayut'sya ukrajintsi: spetsproekt NV. URL: <http://nv.ua/ukr/publications/rejting-moralnih-avtoritetiv-na-jakih-rivnjajutsja-ukrajintsi-spetsproekt-nv-65187.html> [in Ukrainian].
22. Slovo Blazhennishoho Lyubomyra z nahody zapochatkovannya povernennya osidku mytropolyta do Kyryeva «Odyn Bozhyy narod na Kyyivs'kykh horakh». URL: https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/ugcc_doc/34078/ [in Ukrainian].
23. Spil'na deklaratsiya Papy Frantsyska i Kyryla, Patriarkha Moskovs'koho i vsiyeyi Rusi URL: https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/ecumen_doc/62494/ [in Ukrainian].
24. Stavlenyya hromadyan Ukrayiny do deyakykh relihiynykh lideriv ta do stvorennya Yedynoyi Pomisnoyi Pravoslavnoyi Tserkvy. (2016). K.: Tsentrazumkova. 4 s. [in Ukrainian].
25. Tserkva i media: 7 krokiv do porozuminnya. (2012). Cherkasy: Ezdra. 240 s. [in Ukrainian].
26. Tserkva, suspil'stvo, derzhava v protystoyanni vyklykam i zahrozam s'ohodennya: informatsiyi materialy. (2017). K.: Tsentrazumkova. 48 s. [in Ukrainian].
27. Chekan, O. (2011). Koly zlo povertayet'sya na dobro. Tyzhden'. # 6 (171). URL: <https://www.religion.in.ua/8317-koli-zlo-povertayetsya-na-dobro-intervyu-z-patriarhom-upc-kp-filaretom.html> [in Ukrainian].

28. Chornomorets', Yu. (2014). Ukrayins'ki tserkvy 2014-ho. Pro dva typy pravoslav'ya: khrystyans'kyi i yazychnyts'ko-heopolitychnyy. *Den'*. №244. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/ukrayinski-cerkvy-2014-go>[in Ukrainian].

29. Chornomorets', Yu. Tserkva, yaka ne movchyt'. *Den'*. 2014. № 56. URL: <http://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/cerkva-yaka-ne-movchit>[in Ukrainian].

30. Экс-спыкер UPTs о. Heorhyi Kovalenko: «Moskovskyy Patryarkhat, k sozhalenyuyu, ostaët·sya tserkov'yu Sovet·skoho Soyuzu». URL: <https://www.religion.in.ua/news/vazhlyvo/27269-yeks-spiker-upc-o-georgij-kovalenko-moskovskij-patriarhat-k-sozhalenyuyu-ostaetsya-cerkovuyu-sovetskogo-soyuzu.html>[in Ukrainian].

31. Yurash, A. (2011). Blazhennyshyy Lyubomyr zrobyv duzhe bahato. *Nash sobor*. № 2 (11). [in Ukrainian].

Fylypchuk, Svitlana – PhD in Historical Sciences, Associate Professor of Religious and Theology Studies of National University «Ostroh Academy» (Ostroh, Ukraine)

E-mail: svitlana.fylypchuk@oa.edu.ua, ORCID0000-0001-5345-328X

THE ROLE OF SPOKESMEN IN THE SOCIAL COMMUNICATIONS OF THE ORTHODOX AND GREEK-CATHOLIC OF THE MODERN UKRAINE

The article analyzes the media space in which Orthodox and Greek-Catholic denominations are represented by the figures of their spokesmen. Speaking in religious organizations is a specific form of social communication, since the priority is kerigma, which is a missionary sermon. The main purpose of the article is to outline the role of these figures in social communications through the analysis of the nodes of the leading speakers of the Orthodox and Greek-Catholic denominations. Methodology. The realization of the purpose and tasks of the article led to the application of empirical and theoretical methods. In particular, observation as an empirical method is used to distinguish the figures of leading spokesmen, their nodal media messages. The comparative method is used to investigate the communication discourse of each church in the person of their spokesmen. The theoretical methods of the research (analysis and synthesis) allow to go deeper into the communication field of the discourses. Considering the separate vectors of communication between the church and the society, we use the theory of discourse E. Laclau and Ch. Mouffe, which is based on the struggle of discourses, as well as the theory of Maxwell McCombs' media, that the role of the media shows through an analysis of their actions and social consequences. The research is based on the following objectives: to analyze the public opinion about the leading denominational spokesmen; to determine the role, played by the spokesmen in generating a dialogue between the church and the society; find out the basic conceptual messages that articulate the spokesmen; to analyze the main themes of the communication dialogue, and through them the positioning of these churches in the media space. The scientific novelty of the research in identifying the role of the spokesmen of the Orthodox and Greek-Catholic denominations through their fundamental messages in social communications. This allows us to conclude that during the period of Ukraine's independence from its confessional space distinguished authoritative spokesmen, who provide the effective social communications for their churches. The orthodox environment is represented by a number of figures of spokesmen, who articulate and symbolize certain strategic vectors of the development of denominations. In particular, the UOC-KP acts as a national church, actively proclaiming the necessity for Ukraine of the single Local Orthodox Church. Patriarch Filaret appears in the public consciousness as a nationwide religious leader. The press secretary of the UOC-KP Yevstratii Zorya is actively exposing the policy of the "Russian world", reporting through the European structures to the world community of the Ukrainian position on the religious aspects of hostilities. The UOC-MP environment is segmented into two opposing camps: pro-Ukrainian and pro-Russian. Metropolitan Volodymyr (Sabodan) and Georgiy Kovalenko as leading spokesmen of the denomination demonstrate the position of autonomy from the Russian Orthodox Church, developing it as a Ukrainian church, which seeks for some kind of modernization. At the same time, Metropolitan Onufriy (Berezovskyi) represents a conservative and pro-Russian vector of the development of the UOC-MP in the paradigm of the "Russian world".

The Greek-Catholics in the information space of Ukraine are represented by the figures of their spokesmen, Cardinal Liubomyr Husar and Supreme Archbishop Sviatoslav (Shevchuk) who, due to their thorough education, spiritual and church experience, active civic stance, openness, are leaders in opinions not only for the Greek-Catholic audience, but also for all-Ukrainian.

Key words: spokesman, social communication, UOC-MP, UOC-KP, UGCC.

Стаття рекомендована до публікації д. філософ. н., проф. О. П. Пунченко (Одеса, Україна)

Надійшла до редколегії: 16.10.2017 р.

Прийнята до друку: 21.10.2017 р.

Филипчук Світлана Василівна, кандидат історичних наук, доцент, докторант кафедри релігієзнавства і теології, Національний університет «Острозька академія» (Острог, Україна) вул. Семінарська, 2, м. Острог, Рівненська обл., Україна, 35800

E-mail: svitlana.fylypchuk@oa.edu.ua, ORCID0000-0001-5345-328X